

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Гоблика Володимира Васильовича
на дисертаційну роботу Уніги Олега Вікторовича на тему «Розвиток форм
єврорегіонального співробітництва в інноваційній сфері»,
подану на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.05 – «Розвиток та регулювання ринку праці
прикордонного регіону»

На відгук надані дисертація, автореферат, копії наукових праць здобувача, опублікованих за темою дисертації, а також автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Основний зміст роботи викладено на 207 сторінках комп'ютерного тексту, містить 40 рисунків та 27 зведених аналітичних таблиць, список використаних джерел з 183 найменування. Автореферат представлений на 20 сторінках і містить 6 рисунків та 1 таблицю. Копії опублікованих автором праць з 14 найменувань, в тому числі 5 статей у фахових виданнях України, 3 статті у наукових періодичних виданнях іноземних держав та України, що включені до наукометричних баз, 6 матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

1. Актуальність дисертаційної роботи та її зв'язок з науковими програмами, планами та темами

Ринок праці посідає важливе місце у системі ринкових відносин та виконує важливу роль у системі відтворення. Більшість економічних, демографічних, соціальних явищ та процесів відбиваються на ринку праці прямо або побічно, повністю або частково, виступаючи невід'ємною ланкою сучасної економіки. Ефективне функціонування ринкової економіки неможливе без розвиненого ринку праці, адже ринок праці є необхідною ланкою у всьому ланцюгу макроекономічного процесу, дієвим механізмом узгодження економічних інтересів його суб'єктів. Водночас неналежне функціонування ринку праці може породжувати ряд проблем – бідність, безробіття, інфляцію, соціальну напруженість у суспільстві (мітинги, демонстрації, страйки) тощо. Ситуація на ринку праці регіону поки що далека від стабілізації, питання про активізацію державного регулювання

ринку праці і зміни деяких уявлень про те, хто і як має здійснювати таке регулювання, поставлене досить гостро. Регулювання ринку праці на регіональному рівні набуває, сьогодні, особливого значення, так як лише на рівні регіону можуть бути найбільш повно враховані їх соціально-економічні, демографічні, екологічні та інші особливості.

З огляду на зазначене, тема дисертаційної роботи Уніги О. В. «Розвиток та регулювання ринку праці прикордонного регіону» *відповідає потребам сучасності та є актуальною.*

Тема дослідження пов'язана з науковими програмами, пріоритетними напрямками розвитку науки, які визначалися Міністерством освіти і науки України; пріоритетним напрямком регіонального розвитку. Дисертація виконана відповідно до планів науково-дослідних Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки за темами: «Регіональні ринки в умовах європейської інтеграції: механізми конкуренції та конвергенції» (державний реєстраційний номер 0118U001094), а також у рамках виконання держбюджетних тем: «Єврорегіон “Буг” : передумови та стратегічні пріоритети сталого просторового розвитку» (державний реєстраційний номер 0109U000580), «Єврорегіон “Буг” : ринкова трансформація в умовах міжрегіональної інтеграції» (державний реєстраційний номер 0111U002147), «Інноваційні форми активізації бізнесу в умовах європейської інтеграції» (державний реєстраційний номер 0115U002350), що свідчить про відповідність дисертаційної роботи пріоритетним напрямкам сучасної економічної науки.

2. Мета і результати дослідження, що винесені на захист.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Мета дисертаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних підходів та розробці практичних рекомендацій щодо розвитку й

регулювання ринку праці прикордонного регіону. Зазначена мета відповідає темі дослідження. Задачі дослідження логічно виходять з поставленої мети та безпосередньо пов'язані із отриманими дисертантом елементами наукової новизни. Об'єкт і предмет дослідження визначено згідно науково-методичних вимог до дисертаційних робіт.

Матеріали дисертації та публікації здобувача визначають високу обґрунтованість основних наукових результатів, положень наукової новизни та висновків, сформульованих в роботі. Обґрунтованість наукових положень дисертації, їх достовірність й новизна забезпечуються широким застосуванням автором загальнонаукових та спеціальних методів теорії пізнання. Дисертантом здійснено змістовне дослідження наукових праць і публікацій вітчизняних й закордонних вчених для розкриття теоретичних засад розвитку й регулювання ринку праці прикордонного регіону (с.19-39), удосконалення методичних підходів до аналізу розвитку ринку праці прикордонного регіону (с.57-65, 85-100), розкриття розвитку регіональних ринків праці України (с.121-125) та інших теоретичних підходів, що надало можливість науково обґрунтувати необхідність формування наукових засад щодо удосконалення регулювання ринків праці прикордонних регіонів України в умовах європейської інтеграції.

Запропоновані дисертантом практичні рекомендації щодо розвитку ринку праці прикордонного регіону в умовах європейської інтеграції (с.150-173) базуються на аналізі досвіду стратегічного управління ринку праці країн Європейського Союзу та проведеній інтеграційній оцінці із подальшим моделюванням розвитку регіональних ринків праці в Україні, що доводить комплексність проведеного дослідження та наукову обґрунтованість сформульованих висновків.

3. Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, їх новизна. Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання

Достовірність основних результатів, отриманих у дисертаційній роботі, забезпечується:

по-перше, використанням в процесі дослідження актуальних законодавчих та нормативних актів Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України; інформаційних матеріалів, опублікованих в періодичних виданнях; наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів; офіційних матеріалів Державного комітету статистики України; електронних ресурсів; результатів власних досліджень здобувача, аналітичних розрахунків, здійснених під час виконання роботи;

по-друге, застосуванням сукупності ретельно підібраних апробованих наукових методів дослідження, серед яких: теоретичного, порівняльного та ретроспективного аналізу (п. 1.1, 1.2, 3.1); статистичних групувань, узагальнення (п. 1.3); економіко-статистичні, моделювання, рейтингових оцінок, графічний (п. 2.1, 2.2, 2.3, 3.2); структурно-логічного аналізу та синтезу (п. 3.1, 3.3) тощо;

по-третє, впровадження отриманих науково-практичних результатів у діяльність окремих установ на державному та регіональному рівнях, що підтверджується відповідними актами та довідками про впровадження та використання отриманих у роботі результатів (с. 4 автореферату);

по-четверте, апробацією нових наукових результатів на 8 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях (с. 5 автореферату).

Аналітична частина дисертації забезпечується системним підходом, міждисциплінарним аналізом та синтезом основних положень економічних знань. Таким чином були сформульовані методичні основи забезпечення розвитку та регулювання ринку праці прикордонного регіону.

Дисертант вносить на захист результати власного дослідження, які вирішують наукові задачі щодо удосконалення розвитку й регулювання ринку праці прикордонного регіону в умовах європейської інтеграції.

Серед найбільш важливих наукових результатів *першого розділу* «Теоретико-методичні основи розвитку та регулювання ринку праці прикордонного регіону», які відрізняють дану дисертаційну роботу від інших доцільно визначити таке – ідентифіковано категоріальні компоненти ринку праці прикордонного регіону, розкрито концептуальні засади його регулювання та удосконалено методичні підходи до аналізу розвитку ринку праці прикордонного регіону. Зокрема, уточнено сутність прикордонного співробітництва на ринках праці (пункт 1.1, с. 15), розглянуто підходи до визначення ринку праці (пункт 1.1, с. 17-18), досліджено зміст поняття прикордонні регіони (пункт 1.1, с. 24-25). У результаті цього запропоновано розглядати ринку праці прикордонного регіону як суспільно-економічну систему соціально-трудова відносин, які виникають у процесах нагромадження, використання й відтворення людських ресурсів, відображають баланс інтересів між суб'єктами цього ринку (виробниками та роботодавцями, працівниками, державою, профспілками та посередниками) в умовах прикордонного співробітництва та зумовлюють синергетичний ефект від таких взаємозв'язків (пункт 1.1, с. 26). Удосконалено концептуальний підхід до регулювання ринку праці прикордонного регіону, яке запропоновано здійснювати на основі поєднання державного, ринкового й колективно-договірного впливу на ринок праці на основі системної взаємодії заходів інституційного, організаційно-економічного, інформаційного забезпечення соціально-трудова відносин із застосуванням просторового та інституційного підходів до їх реалізації (п.1.2, с.31-38). Дістала подальшого розвитку методика аналізу розвитку ринку праці прикордонного регіону, яка, охоплює послідовну реалізацію етапів його проведення: аналіз та інтерпретацію даних щодо внутрішньої ситуації на національному ринку праці; оцінку ситуації й виявлення впливу ринків праці країн, що межують із

територією прикордонного регіону; діагностику розвитку ринку праці прикордонного регіону; обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення його регулювання з урахуванням чинників внутрішнього та зовнішнього впливу (п.1.3, с. 38-50).

Другий розділ «Аналіз розвитку ринку праці прикордонного регіону» містить такі наукові результати: охарактеризовано економічну активність і зайнятість населення на регіональних ринках праці (пункт 2.1, с. 52-72), визначено стан кон'юнктури ринків праці регіонів України (пункт 2.2, с. 73-90) та проведено діагностику розвитку ринку праці прикордонного регіону на прикладі Волинської області (пункт 2.3, с. 91-105). Отримані результати дають можливість оцінити ситуацію на регіональних ринках праці України, та формують базу для наукового обґрунтування практичних рекомендацій щодо удосконалення регулювання їх розвитку.

В межах *третього розділу* «Удосконалення регулювання ринку праці прикордонного регіону в умовах європейської інтеграції» здійснено дослідження розвитку ринків праці країни Європейського Союзу (пункт 3.1, с. 110-132) та здійснено інтегральну оцінку регіональних ринків праці України, що дало можливість побудувати модель впливу попиту пропозиції і ціни на робочу силу на рівень їх розвитку (пункт 3.2, с. 133-149). Розроблено рекомендації щодо їх розвитку в прикордонну регіоні в умовах європейської інтеграції (пункт 3.3, с. 151-172). Результатами третього розділу стали такі положення наукової новизни: обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення регулювання ринку праці прикордонного регіону задля зменшення ризиків трудової міграції та зниження рівня тіньової зайнятості, в основу яких покладено досвід країн Європейського Союзу щодо ефективного використання спільних стратегічних програм регулювання ринків праці з їх узгодженням на місцевому, регіональному й національному рівнях пункт 3.1, с. 110-132). Набули подальшого розвитку науково-практичні підходи до моделювання розвитку регіонального ринку праці на основі комплексного застосування економетричного інструментарію оцінювання наявності та

тісноти зв'язку попиту, пропозиції, ціни на працю. Удосконалено якісне й кількісне оцінювання розвитку регіонального ринку праці на основі інтегрального показника, розрахунок якого базується на аналізі та систематизації показників, що характеризують кон'юнктуру ринку праці, особливості діяльності регіону, перспективи реалізації проектів співпраці в межах прикордонного співробітництва й обрахунку на їх підставі часткових індексів; проведення бальної оцінки; групування регіональних ринків праці за рівнями розвитку (перспективним, вищим від середнього, нижчим від середнього, незадовільним, критичним) (пункт 3.2, с. 133-149). Сформульовані рекомендації щодо розвитку ринку праці прикордонного регіону на основі взаємодії та партнерства місцевих органів влади, неурядових організацій, бізнесу й соціуму в напрямі регулювання ситуації на ринку праці прикордонної території, в контексті реалізації Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (пункт 3.3, с. 151-172).

Всі представлені пропозиції дисертанта виходять з глибокого економічного аналізу, а за своїм змістом є цілком реальними і придатними для практичного використання. Підтвердженням обґрунтованості положень і висновків, сформульованих в дисертації, є також чітка логіка вирішення поставлених завдань і викладення матеріалу. Основні наукові положення дисертації доведені до рівня практичних рекомендацій, які дозволяють забезпечити розвиток ринку праці прикордонного регіону. Теоретико-методичні положення дисертаційної роботи можуть бути використані керівниками й спеціалістами, органами державного та регіонального управління, місцевого самоврядування для прийняття практичних рішень, опрацювання моделей розвитку регіональних ринків праці в умовах єврорегіонального співробітництва.

4. Теоретична цінність та практична значущість наукових результатів

Теоретичне значення проведеного дослідження полягає у тому, що розроблені положення наукової новизни та отримані результати вирішують проблему наукового обґрунтування розвитку ринку праці прикордонного регіону на основі критичного аналізу накопиченого досвіду вирішення окремих складових цієї проблематики, позитивними результатами апробації зроблених пропозицій. Обґрунтовані у дисертації положення наукової новизни розширюють теоретичний базис регіональної економіки щодо методологічного апарату та концептуальних положень розвитку регіональних ринків праці України в умовах європейської інтеграції, а також є значним внеском у розвиток теорії регіонального управління та регіоналістики.

Обґрунтованість положень і висновків дисертаційної роботи базується на розумінні методичного підґрунтя досліджуваної проблеми, чіткому окресленню предмета та об'єкта дослідження, а також на глибокій обізнаності дисертанта у питаннях, що стосуються теорії і практики діяльності й перспектив розвитку ринку праці прикордонного регіону. Одержані результати ґрунтуються на широкому спектрі знань з різних галузей науки (регіонального та національного розвитку, менеджменту, стратегічного управління, статистики), застосуванні комплексу загальних і спеціальних методів дослідження, системному аналізі проблеми, вибір та застосування яких цілком відповідає меті та завданням дослідження.

Перераховане дає змогу зробити висновок про системний характер дослідження, достатню обґрунтованість наукових положень і висновків, методичних рекомендацій, що сформульовані здобувачем.

Достовірність результатів дослідження підтверджується використанням значного масиву наукового і практичного матеріалу, який був застосований при підготовці дисертації, про що свідчить список використаних джерел з 183 найменувань, а також впровадженням розроблених пропозицій в практичну діяльність.

Практична цінність розробок Уніги О. В. полягає в обґрунтуванні методичного забезпечення і практичних рекомендацій, що відрізняються логічною побудовою, структурованістю і конкретністю. Практичне значення отриманих результатів підтверджується їх впровадженням у діяльність органів державного та регіонального управління: Управління розвитку інвестицій та європейської інтеграції Волинської обласної державної адміністрації (довідка № 1229/04-10/2-17 від 26.12.2017 р.); Департаменту соціальної політики Луцької міської ради (довідка № 11.2-8.1/22591 від 28.12.2017 р.); Управління соціального захисту населення Луцької районної державної адміністрації Волинської області (довідка № 3467/01-38 від 22.12.2017 р.); Товариства з обмеженою відповідальністю «Енсол Україна» (довідка № 78/02 від 17.01.2018 р.).

5. Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях. Зміст та завершеність дослідження

Основні положення та висновки дисертації Уніги О. В. знайшли своє відображення у наукових публікаціях, доповідалися на міжнародних, всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях. За темою дисертації опубліковано 14 наукових праць (загальним обсягом 5,12 друк. арк., із яких особисто дисертанту належить 4,05 друк. арк.); серед них п'ять – у фахових наукових виданнях України, три – у наукових періодичних виданнях іноземних держав та України, що включені до міжнародних наукометричних баз даних; шість – апробаційного характеру у вітчизняних збірниках. Особистий внесок здобувача у тих роботах, які опубліковано у співавторстві відзначений у списку праць, наведеному в авторефераті. Обсяг та зміст публікацій відповідає вимогам, встановленим МОН України.

Дисертаційна робота Уніги О. В. є логічно структурованою, відповідає меті та завданням дослідження, забезпечує повне висвітлення отриманих результатів. Робота є завершеним науковим дослідженням, містить необхідні

теоретико-методичні положення, аналітичні розробки та перспективні напрями, що достатньо повно висвітлені у відповідних розділах дисертації та опублікованих наукових працях. Дисертаційна робота є авторським дослідженням, спрямованим на вирішення науково-прикладного завдання, яке полягає в обґрунтуванні науково-методичних підходів та розробці практичних рекомендацій щодо розвитку й регулювання ринку праці прикордонного регіону.

6. Відповідність дисертації та автореферату встановленим вимогам

Дисертаційна робота складається з трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Роботу викладено українською мовою у науковому стилі з дотриманням логічної послідовності подання матеріалу. За всіма ознаками дисертація та автореферат відповідають встановленим Міністерством освіти і науки України вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Автореферат ідентично відображає зміст дисертації та основні положення наукової новизни. В авторефераті повною мірою розкриті основні результати, що отримані в процесі дослідження, ступінь новизни розробок, основні положення і рекомендації.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

В дисертаційній роботі Уніги О. В. є певні висновки й твердження, які можна віднести до категорії дискусійних і таких, що потребують додаткових пояснень та уточнення, зокрема такі.

1. Звертаючи увагу на необхідність консолідації зусиль усіх сторін соціального діалогу в процесі розробки та запровадження заходів підвищення ефективності регулювання й забезпечення розвитку ринку праці в регіонах України, не достатньо висвітлено дію механізму соціального партнерства та

його впливу на рівень економічної активності та продуктивної зайнятості населення в прикордонному регіоні.

2. Серед пропозицій щодо вдосконалення регулювання ринку праці в прикордонному регіоні вказується зменшення ризиків трудової міграції. Робота змістовно виграла б, якби було представлено методичні підходи оцінки трудової міграції та здійснено аналіз за цією методикою.

3. Доцільно було б вказати як впливає асиметричність часткових індексів ринків праці прикордонних регіонів, що межують із країнами ЄС на тенденції та перспективи їх розвитку.

4. Погоджуючись із обґрунтованістю і практичною значимістю пропозицій щодо підвищення ділової активності населення та збільшення масштабів його зайнятості, при розкритті напрямків удосконалення регулювання ринку праці прикордонного регіону варто було б конкретизувати висвітлені у роботі пропозиції щодо покращення інфраструктурного забезпечення ринку праці з врахуванням європейського досвіду.

5. Розглядаючи перспективи застосування програмно-цільового методу, як напряму вдосконалення регулювання ринку праці прикордонного регіону на основі розкриття європейського досвіду, варто було б розглянути сильні та слабкі сторони його застосування в умовах поглиблення процесів європейської інтеграції.

6. Робота не позбавлена помилок стилістичного та орфографічного характерів.

Зазначені дискусійні положення не носять деструктивного характеру та не зменшують наукову та практичну цінність представленого дослідження. Дискусійність окремих положень дисертації засвідчує складність та багатогранність обраного для вирішення наукового завдання, а також перспективність подальшого дослідження сформульованих автором проблемних питань.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Уніги Олега Вікторовича на тему «Розвиток та регулювання ринку праці прикордонного регіону» є завершеною науковою працею, в якій отримано обґрунтовані результати, що в сукупності надають подальший розвиток науково-методичним основам забезпечення євроінтеграційного співробітництва регіонів України. Роботу виконано на високому науково-методичному рівні. Дослідження логічно структуроване, є цілісним, містить наукову новизну та практичну цінність. В опублікованих працях автора повною мірою відображені основні положення дисертаційної роботи.

Обсяг та оформлення дисертації, в цілому, відповідають пп. 9, 10, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р.

Таким чином, на підставі проведеного аналізу, можна зробити висновок, що дисертаційна робота «Розвиток та регулювання ринку праці прикордонного регіону» за своїм змістом повністю відповідає паспорту наукової спеціальності 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка, а її автор Уніга Олег Вікторович – заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата економічних наук за означеною спеціальністю.

Офіційний опонент-

Доктор економічних наук, професор,
перший проректор Мукачівського
державного університету

Гоблик В. В.